

VYJMI PENIS Z POUZDRA

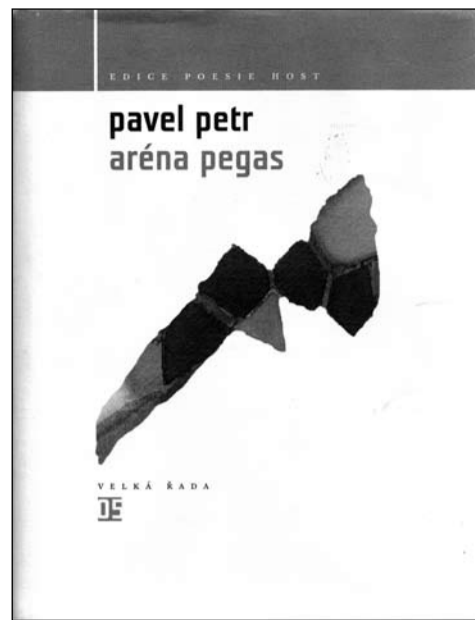
1 Velká řada Edice poesie Host přináší jako svůj pátý svazek výbor básní Pavla Petra. Zlínský čtyřicátník se tak přidal k dalším, převážně moravským, autorům této řady (tedy Petru Hruškovi, Bogdanu Trojakovi, Vítu Slívovi) a nazval svůj autorský výbor *Aréna pegas*, do něhož shrnul básně z let 1990 až 2008 na třech stech stranách! Uf! Představa, že si někdo svazek koupí a celý ho přečte na jeden zátah, je samozřejmě zcela utopická, jistě však je, že teprve v tomto celistvém kontextu se vybavuje básníková poetika, nebo lépe řečeno, básnický svět, který je budovaný na osobních reflexích, většinou zaumně zahalených.

Jako by se tu opravdu mluvilo specifickým jazykem už od debutu *Děšť ve vězení řeky* – např. v básni *Hostina před branou* čteme tyto verše: „Ó zralosti, já ubírám se, ó mluvili jsme aramejsky. / Tepáš. Ó kvěsti palmy. A opustit tě. Kdy pěl jsem / chválu. / Jaká chatrč za lesem? / Na ohlé bříze stavěných katedrál.“ Zde máme jako čtenáři dvě základní možnosti. Buď přijmeme básníkovu hru a společně si zadumáme nad těmi verši a přijmeme i slova z doslovu Jana Štolby, kde se píše: „Už ve verších prvotiny (...) je básnická syntax zlomkovitá, náznakovitá. Nedořečenost neúplných, avšak důtklivou tečkou zakončovaných vět má za následek větší důraz, akcent však paradoxně nemíří k vlastnímu obsahu věty, ale kamsi ven.“ (Uf! Uf!) Nebo si nalijeme čistého čtenářského vína, ve kterém se shodneme, že uvedené verše nemají skoro žádný smysl, že jsou to jen shluky slov, ke kterým má klíč snad jen samotný Pavel Petr. Ostatně v prvních sbírkách si básník svou zaumnost také dokazuje na výrazně archaickém lexiku, histo-

rických kulisách („Ze třech křížů / ukradeno / tříšek / a neprodaného zboží. / A hamížníků“ [s. 57]) nebo trpných rodech či přehráli infinitivů končících na -ti („viděti“, „rozkázati“, „kecati“).

Vezmu na tě potěh, artisto! Takto parodují a hodnotím básníkovu ranou poetickou tvorbu (nebo hříchy básnického mládí?), neboť pro mě vše u Pavla Petra začíná (a také v 90. letech začalo) až jeho v pořadí pátou sbírkou *Trojloď Jakuba* (1996). Zde se opravdu autorsky našel, vyčistil všechny ty gramatické zákruty, slovní kudrlinky a pokusil se vyjádřit nikoliv ven, ale dovnitř. Zvláště v *Nedodělané básni*, kde vytváří opravdový plastický svět slov („daleko jsou mé popletené verše, / padací mosty, / pohledy Jakubům pod peřinu, / jejichž ženy mají na mě špičaté uši a silný hlas“ [s. 113]); a co je ještě více zřetelné, ozývá se již naplno jeho homosexuální hlas, který v následující sbírce *Za svítání Morava* (1998) přijímá výrazně vesnické kontury, folklorní rysy, religiozní reflexe. Sbírka je opět tvořena shlukem kratších textů, uvozujících pak páteřní, stejnojmennou báseň. To Petr rozvíjí také v následujícím souboru *Andělům víno* (1999). Pravdou je to, že se všech těch švarných šohajíčků, jar Jeruzaléma, krojovaných lesů, beráneků, pasáček trochu čtenářsky bojím, ale uznávám tento slovácký svět (pro mě zvláště nepochopitelný). Osobně chápu folklór jako to poslední, co zbývá, to, co se nemůže hanět – anebo může, ale zasvěceně. Básník Pavel Petr však do těchto kulis vkládá své nasazení, riskuje své lásky, ovinuje se jimi a oviňuje se. Zvláště ve skladbě *Bohdan*. Proč ne?

Srděčko skončí (2000) přibírá k výše uvedenému konkrétní datace a lokalizace. Texty jsou jakési stručné záznamy, rychlé reflexe osobního i všeobecného charakteru;

jazyk se zde více otevírá, je hovorovější („Už to nebudeme dělat, / buzerantská klasi-fikace“) a lyrický subjekt více riskuje. A to se mi opravdu líbí. Bravo! Vůbec si myslím, že lyrický deník je Pavlu Petrovi nejbližším žánrem, a *Srděčko skončí* to rozhodně dokazuje. Má také z hlediska celkového výběru stěžejní postavení, autorský výběrčí na ni klade důraz i velkým počtem vybraných textů. Následující kniha (pro mě uhrančivá už svým názvem) *Javor mrazu javor* (2001) potvrzuje předchozí linii, a řečeno s Janem Štolbou, sílí zde potřeba stavebnosti, neboli silnějšího kompozičního hlediska, které jako by doposud bylo u básníka upozaděno.

Větší básnické celky dosud slovně tekly, byly jakýmiis prameny a potůčky, jež tvořily řeku textu. Ašak tři elegické skladby *S tebou tmavé louky roztroušených ostrovů* (2004), *Řeckořím* (2006) a *Ve spánku sluncem*

jsi voněl (2008) tvoří tři závěrečné toky, kde je lyrický subjekt opravdu eroticky naléhavý, zároveň však rezignující (b. *Budeš mě milovat?*, s. 222). Verš přechází volně z veršů do prózy a naopak; pravdou je, že tematicky tyto skladby, ve výboru pouze zlomkovitě vytrhané z kontextů, nepřinášejí nic nového, pouze variiují, kompozičně tvarují.

Bonusem nakonec je jistě oddíl nepublikovaných veršů s názvem *Lesní požár kolem Olympie* (2008), jakýsi appendix rychlých záblesků, opět výrazně homosexuálních. Zde je pro mě básník Petr opět silný právě svým stárnoucím srdcem, které se přesto nebojí riskovat. Opět bravo!

Pokusím se shrnout, co svazek *Aréna pegas* předkládá. Je zcela evidentní, že básník patří k výrazným a plodným současným čtyřicátníkům české poezie. Navazuje, zjednodušeně řečeno, na linii kuběnovsko-skácelovskou; nosnými motivy jsou láska, erotika, Morava, folklór, homosexualita, což může být chápáno také jako čtenářské limity. Chybou je, že kniha je výběrem autorským: měla být vybrána rozhodně důraznějším dohlížitelem. Myslím si, že se Pavel Petr příliš nechával unášet sám sebou, rozhodně by stačil výbor o desítky stran útlejší. Sympatická je podpora Statutárního města Zlín i soukromých dárců: i to jen dokazuje, že výbor je spíše iniciován samotným bilancujícím autorem než čtenářskou potřebou vsadit si do kontextu všechny jeho vybrané sbírky. Zároveň beru s rezervou doslov Jana Štolby. Ano, je psán s fundovaným vhledem, ale někdy až přehnaně adonujícím tónem, což básním spíše škodí, než pomáhá.

Doufám, že si to básník Petr nevezme osobně a že tato krásně vytvořená kniha bude mít hodně čtenářů, hlavně mimo Moravu.

Radek Fridrich

ZMAPOVAT TVŮRČÍ CESTU

2 Jaký je vlastně úkol básnických bilancí, výběrů, výborů atd.? Oslavit jednu tvůrčí osobnost při nějaké „objektivně vhodné“ příležitosti, jakou je třeba jubileum? Vybrat to nejvýraznější z jedné tvůrčí cesty? Pokud je už široká a dlouhá, pokusit se zpřehlednit ji zdůrazněním určitých mezníků? Anebo ji mapovat celou, nic neponechat stranou, ani zákruty-bludiště a slepá ramena řek?

Pavlu Petrovi (nar. 1969) nedávno nastal čas právě k takové bilanci. Do čtyřiceti let stihl publikovat dvanáct sbírek, a to nepočítáme bibliofilie atd. A protože je to autor v mnoha směrech pozoruhodný, pojali to v nakladatelství Host velkoryse: výsledný opus čítá se všim vsudy 304 strany.

Výbor je to autorský, což může znamenat výhodu i nevýhodu. Výběr je jaksi exkluzivnější, když je takto na další úrovni zpečetěn autorským rukopisem. Ne každý autor však zvládne roli „sám sobě editorem“ s přehledem a nadhledem; při takovémto rozsahu se ovšem leckteré zadrhnutí smířlivě ztratí v davu. A kromě příležitosti je potřeba ještě jedno: odvaha. Takhle rozsáhlý výběr totiž už nic neutají: ukáže, kde se příliš zdobilo a mluvilo jen pro slova, snad aby se ta pravá ututlala; kde autor vyložil karty na stůl, až čtenáři klesla čelist, a kde skoro hřešil na svůj předpoklad, že má v ruce samé trumfy; kdy bloudil v kruhu opakování sama sebe a kdy z něj osvobodivě vykročil vstříc větší lehkosti i rafinovanosti.

Ne, takový výběr, který je spíše shrnutím dosavadní tvorby, nic neutají a mnohé teprve naplno ukáže. I když se zrovna tahle poetika nemusí, a nejen nemusí, ale vysloveně nemůže líbit každému (přes svou mnohou líbivost); Pavel Petr už dávno patří mezi autory, které při úvahách o současné „poetické scéně“ prostě nelze vynechat, a současný výbor jako by to „oficiálně“ stvrzoval. Ukazuje totiž, jak je tato poetika – tak křehká, jemná, nevybojná – v současném

kontextu ojedinělá (což ovšem automaticky neznamená samé superlativy).

Čím to, proč to? Tak někdo to po Jiřím Kuběnovi vzít musel... Poezie Petra Pavla je základním naladěním s Kuběnou spřízněná, bývá však všechno jiné než kuběnovsky dramatická, pompézní, patetická. To je jedna věc. Především se však Pavel Petr vydává ještě dál a těsněji do krajiny nejosobnějšího, do krajiny, kde je mu jako básníkově nejlépe. Noří se do matérie neodvratně pomíjející, a zároveň nepominutelně věčné. Tato půda je vzrušující právě tím, jak je nejistá, vratká a dvojsečná: dokáže z básníka dostat to nejsilnější i nejslabší, zúžit mu pohled na minimum, a hned mu otevřít závratně nedohledný prostor. V jeho milostných básních je mnoho až skandálně přímočarého („špičku jazyka jezdím po jeho žilách...“), ale pozor: bez podezřelé pachuti hry na efekt. Spíš může občas unavovat jednotvárnost a „umanutost“ stále se opakujících melodramat (včetně iritujících zdobnělin).

Příznačné je, že jako jedinou tu v úplnosti básník přetiskuje sbírku *Srděčko skončí* (2000). Není vůbec jisté, jak to s ní je. Obsahuje esenci Petrova básnického naturelu v té nejkoncentrovanější podobě? Anebo si tenhle „milostný deníček“, který by byl jen o málo banálnější, kdyby se týkal muže a ženy, nikoli dvou mužů, měl pro své umělecké dobro raději schovat v šuplíku, případně na harddisku? Hm. Taky se může stát, že ten, kdo byl nejdřív všema deseti proti, po pár dnech zjistí, že se ho zrovna tyhle verše umanutě drží a nepustí... Syrovost je moc silné slovo, u Petrovy poetiky nepatříčné – ale intenzita, ta v tom tedy je. Až člověka napadá cimrmanovské „může se vám to nelíbit, můžete s tím nesouhlasit, ale to je jediné, co se s tím dá dělat“.

Začít takhle zprostředka, od „srděčka“, je nakonec u Petra symptomatické. I když se to občas snažil zamluvit a přehlušit, zejména vozovou hradbou archaizujících dekorací z počátků tvorby, v jádru zůstává „básníkem srdce“ se všemi klady i zápory. City, erotika

a jejich hluboké prožívání je tu nejsilnějším a nejlustnějším zdrojem energie. K této konstantě se přidává druhá: křesťanská víra. Poněkud výbušné spojení, ale básník s ním pracuje odzbrojující samozřejmostí. Někoho možná napadne něco o prvoplánovosti a hře na efekt, ale takové úvahy jdou přesně proti podstatě této poezie. Třetí atribut se proměňuje, od tónů historizujících či folklorních až k těm antickým, pro „chlapeckou“ poezii mimořádně vědným. Tato „třetí složka“ navíc znamená spásné bohatství konotací, které taktně podepírají celý tento básnický svět. Dodávají mu pevné kořeny a obalují ryze osobní příběh ochrannou atmosférou něčeho, co tu bylo vlastně vždycky (a vždycky bude), dávají mu kýžený přesah a jako by ho podepisovaly vahou své prestiže. Opět by se dalo říct „jak chytře vymyšleno!“ – a opět by to byl výkřik z jiného světa.

Tak trochu odjinud jsou v kontextu Petrovy tvorby i verše z dosud posledních sbírek: „Vidíme stejné věci. / Já neporušenost tvé siluety. / Uprostřed promítání. / Ztrácím se v titulcích. / Lustry zlaté. / Mezi tím se pohybuje dorostenec Laro. / Mezi stovkou soch. / Bytosti jsou jako sochy archaické. / Se svými manipulačními poplatky. / V jednoznačném prostoru. / A všemu já uvěřím. / I tomu, že jsi Peršan.“ (sb. *Řeckořím*, 2006) Ta lehkost, splyvavost a přitom odvaha ke komplikovanosti, ta pokora i vzácná ironie, ty proluky do krajiny beze slov! Básník ovšem do svého reprezentativního výboru vpustil jen cudné minimum nových básní. Bohužel – přítomny ve větší hojnosti by ho totiž vhodně vyvážily. V doslovu je tato „nepřejícnost“ vysvětlena elegantně: „... sbírky jsou příliš čerstvé, než aby je měl »zakonzervovat« bilanční výbor. Navíc to jsou celky, jimž lépe sluší kontinuum než pouhé reprezentativní ukázky.“ No dobrá, dobrá. Ale člověk by možná raději prostě četl dobré básně, byť vydloubnuté z kontextu, než se brodil povinnými ukázkami všeho, až se na to nejlepší pomalu nedostane. (Že by právě tohle byl úkol bilančních výborů – nic nezatajit, i bloudění ukázat, a pak poti-

chu zavřít dveře před dosud vlhkými stopami...?) Naopak oceňme přítomnost několika dosud nepublikovaných veršů...

Ale už zpátky na zem. Ještě je totiž třeba vyzdvihnout doslov Jiřího Štolby. Kritik a zároveň kolega básník komentuje i vykládá celou tvorbu Pavla Petra, přehledně při tom postupuje od první sbírky a celou dobu sebejistě kráčí po zrádné hraně mezi empatickým pochopením a nezbytným kritickým odstupem. Ve svém celku důstojný výběr veršů jednoho z nejsilnějších, a přitom nejosobitějších básníků „střední generace“ tak získává stejně důstojný interpretační výklad.

Simona Martínková-Racková

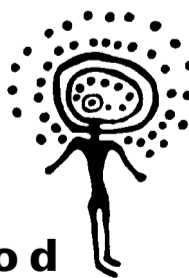
INZERCE

**RUBBA
RUBBY**

t ó n y
b a r v y
v ů n ě

klub
obchod
čajovna

Mánesova 87, Praha 2
(metro A, stanice Jiřího z Poděbrad)

Otevřeno denně kromě neděle
od 10 do 22 hodin